

Ostrowska, Teresa

"Heliodor Święcicki (1854-1923) - wychowawca i lekarz", Poznań 1984 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 31/2, 580-581

1986

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

również żałować, że Wydawcy nie zadbali o lepszą jakość zdjęć. Liczne spośród nich są bowiem mało wyraźne.

Wydawnictwo to ukazało się w nakładzie 1000 egzemplarzy. Zamieszczone teksty angielskie świadczą o tym, że jest ono przeznaczone również dla czytelnika zagranicznego. Książka ukazała się w żółtej płóciennej okładce. Obwoluta jej przedstawia budynek Międzywydziałowej Katedry Historii Medycyny i Farmacji Akademii Medycznej w Krakowie, w którym mieści się muzeum. Niewątpliwie pozycja ta zrobi dobrą reklamę nauce i medycynie polskiej.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Heliodor Święcicki (1854—1923) — wychowawca i lekarz. Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Poznań 1984 8° 95 ss. ilustr.

Zeszyt ten zawiera materiały z sesji naukowej poświęconej Święcickiemu dla uczczenia sześćdziesiątej rocznicy jego śmierci. Sesja ta została zorganizowana przez Katedrę Nauk Społecznych Akademii Medycznej w Poznaniu w dniu 10 października 1983 r. w sali posiedzeń Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Zeszyt zawiera portret Święcickiego z autografem, niestety nie najlepszej jakości; *Przedmowę* Mieczysława Stańskiego i dziewięć referatów pióra różnych autorów: pracowników Katedry Nauk Społecznych, Instytutu Medycyny Społecznej, Instytutu Ginekologii i Położnictwa, Kliniki Chorób Zakaźnych Akademii Medycznej w Poznaniu oraz Wojewódzkiego Szpitala Zespólnego w Lesznie.

Referaty te naświetlają sytuację polityczną, w której przyszło działać Święcickiemu (M. Stański), jego działalność w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Poznaniu (R. Meissner) i jako organizatora Uniwersytetu Poznańskiego (M. Stański). Ukazują również stosunek Święcickiego do młodzieży akademickiej (M. Obara), losy fundacji „Nauka i Praca”, założonej przez Święcickiego w 1923 r. celem udzielenia pomocy materialnej pracownikom naukowym i studentom oraz rodzinom zmarłych pracowników naukowych (A. Tschuschke). Przypomniano także wypowiedzi Święcickiego na temat zawodu lekarza (E. Waszyński), działalność Święcickiego w zakresie położnictwa i ginekologii (Z. Słomko) oraz w zakresie pielęgniarstwa środowiskowego (Jan Zamojski). Ostatni z referatów — to analiza rozprawy Święcickiego pt. *O estetyce w medycynie* (J. Juszczyk). Rozprawa ta ukazuje poglądy na zawód lekarski Święcickiego, który stawiał w zasadzie znak równości pomiędzy estetyką a etyką lekarską.

Teksty różnią się objętością. Liczą od 4 do 26 stron. Różnie są też opracowane od strony formalnej. Niektóre nie mają wcale podanego piśmiennictwa, inne mają, ale nie powiązane z tekstem, jeszcze inne mają wprawdzie piśmiennictwo powiązane z tekstem, ale nie w formie przypisów, a jako alfabetycznie ułożoną bibliografię. Jedynie praca R. Meissnera — najobszerniejsza zresztą — jest prawidłowo opatrzona przypisami.

Do innych usterek należy mylne podanie przez Stańskiego (s. 42), że Józef Polak, profesor z Paryża, został zaproszony przez twórcy się w Poznaniu uniwersytet. Tymczasem Józef Polak był doktorem medycyny, związanym z Warszawą, a nie z Paryżem, i nie opuścił Warszawy dla Poznania.

Słomko zamieścił wprawdzie bibliografię prac medycznych Święcickiego, ale z niewiadomych powodów tylko z lat 1878—1899 i to bez sprawozdań, wspomnień pośmiertnych i ocen. Skoro się już podawało bibliografię, winna ona być kompletna.

Recenzentkę razi również używanie pierwszej osoby liczby pojedynczej w pracach niektórych Autorów. Są to przecież prace naukowe, wobec których istnieją pewne konwencje.

Pomimo wymienionych usterek trzeba przyznać, że sygnalizowana publikacja poszerza wiedzę o osobie, poglądach i zasługach Heliodora Święcickiego — lekarza i organizatora nauki polskiej w trudnych dla niej latach. Dobrze zatem, że sesja została zorganizowana, a jej pokłosie udostępnione szerszym kręgom odbiorców.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Jan-Peter Domachke, Peter Lewandrowski: *Wilhelm Ostwald, Chemiker. Wissenschaftstheoretiker. Organisator*. Urania-Verlag. Leipzig — Jena — Berlin 1982 112 ss. bibliogr., ilustr.

Książka stanowi publikację popularną przeznaczoną przeto dla szerokiego kręgu odbiorców. Składają się na nią następujące wyodrębnione całości: *Vorrede; In Riga und Dorpat; Die physikalische Chemie; „Das wilde Heer der Ionier“; Das Landhaus „Energie“ in Großbothen; Irrwege — Von der Chemie zur Philosophie; „Das monistische Jahrhundert“; „Wider das Schulelend“; Ursprünge der Wissenschaft von der Wissenschaft; Die „Bewirtschaftung des Genies“; Brücken zwischen den Wissenschaften; Esperanto oder Ido; Die Harmonie der Farben*. Całości dopełnia wykaz wykorzystanej literatury, obejmujący 40 pozycji, w tym 18 książek samego Wilhelma Ostwalda (1853—1932).

Książka jest bogato ilustrowana, co podnosi niewątpliwie jej popularyzatorską wartość; zawiera przy tym reprodukcje sugestywnych obrazów — namalowanych przez uczonogo. Książka ukazuje wybitnego chemika na tle epoki, w kontaktach z innymi uczonymi, w ocenie ludzi wybitnych. Pisze się w niej o tak znakomitych postaciach, jak: C. Schmidt (nauczyciel W. Ostwalda w Dorpacie); S. Arrhenius, J. H. van Hoff; E. Mach; L. Büchner; J. Moleschott; C. Vogt; L. Boltzmann; W. I. Lenin; E. Haeckel czy L. L. Zamenhof.

Praca odznacza się z pewnością tym walorem, że popularyzuje postać wybitnego uczonogo w sposób dość sugestywny. Od strony merytorycznej — w ocenie np. członków rodziny W. Ostwalda — pozostawia, niestety, dość wiele do życzenia¹.

Stefan Zamecki
(Warszawa)

Hans Schimank: *Eine Bibliographie seiner Veröffentlichungen*. Bearbeitet von Pia Köppel, ergänzt um eine Biographie. Herausgegeben von Andreas Kleinert und Christoph J. Scriba. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden GmbH. Stuttgart 1984 81 ss. +4 ilustr.

Recenzowana publikacja dotyczy działalności niemieckiego historyka fizyki i techniki Hansa Schimanka, urodzonego w Berlinie w 1888 roku i zmarłego w wieku 92 lat. Studiował on fizykę na Uniwersytecie Berlińskim i w 1914 roku doktoryzował się u znanego fizykochemika Waltera Nernsta na podstawie pracy o oporze elektrycznym metali w niskich temperaturach. W czasie I wojny światowej zajmował się teorią materiałów wybuchowych, a po jej zakończeniu rozpoczął pracę w wyższych uczelniach technicznych Hamburga. Nie prowadził jednak więcej żad-

¹ Dziękuję Pani Margaret Brauer (wnuczce W. Ostwalda), która opiekuje się domem-muzeum uczonogo *Energie* w Großbothen koło Lipska, za ofiarowanie mi tej książki w czasie mego pobytu tamże w dniu 13 grudnia 1984 r.